

FORTEPIANO TEXNIKASIDA QO‘L HOLATI VA HARAKAT TEZLIGI

Habibulloyeva Go‘zal Habibulloyevna

Buxoro davlat pedagogika instituti Musiqa va tasviriy san‘at kafedrası o‘qituvchisi

Annotatsiya. Maqolada fortepiano ijrochiligi texnikasida qo‘l holati, mushaklarning erkinligi, harakat tezligi va muvozanatning ahamiyati tahlil qilinadi. Pianistning texnik mahorati uning badiiy ifoda vositalarini to‘liq namoyon etishida hal qiluvchi omil sifatida qaraladi. Tadqiqotda fortepiano texnikasining tarixiy rivojlanish bosqichlari, Yevropa pianistlari — Deppe, Neuhaus va Taubmanlarning texnika haqidagi qarashlari o‘rganilgan. Shuningdek, qo‘l harakatining anatomik-fiziologik asoslari, tezlikni rivojlantirish usullari hamda zamonaviy texnik mashqlarning samaradorligi tahlil etiladi. Maqolada fortepiano ijrochiligida erkinlik, aniqlik va tezlikning uyg‘unligi ijro madaniyatining asosi ekani ta’kidlanadi.

Kalit so‘zlar: fortepiano texnikasi, qo‘l holati, mushak erkinligi, harakat tezligi, texnik mahorat, ijrochilik madaniyati, pianist, Deppe, Neuhaus, Taubman.

Аннотация. В статье анализируется значение положения рук, свободы мышц, скорости движения и равновесия в фортепианном исполнительстве. Техническое мастерство пианиста рассматривается как решающий фактор в полном раскрытии художественных средств выражения. В исследовании изучены исторические этапы развития фортепианной техники и взгляды европейских пианистов — Денпе, Нейгауза и Таубман. Также рассматриваются анатомо-физиологические основы движений рук, методы развития скорости и эффективность современных технических упражнений. Отмечается, что гармония свободы, точности и скорости в игре является основой исполнительской культуры пианиста.

Ключевые слова: фортепианная техника, положение рук, свобода мышц, скорость движения, техническое мастерство, исполнительская культура, пианист, Денпе, Нейгауз, Таубман.

Annotation. The article analyzes the importance of hand position, muscle relaxation, movement speed, and balance in piano performance. The pianist’s technical mastery is considered a decisive factor in fully revealing artistic expression. The study examines the historical development of piano technique and the approaches of European pianists such as Deppe, Neuhaus, and Taubman. It also explores the anatomical and physiological basis of hand movement, methods for developing speed, and the effectiveness of modern technical exercises. The article emphasizes that the harmony of freedom, precision, and speed forms the foundation of pianistic performance culture.

Key words: piano technique, hand position, muscle freedom, movement speed, technical skill, performance culture, pianist, Deppe, Neuhaus, Taubman.

KIRISH

Fortepiano ijrochiligida texnik malakaning yuksakligi ijrochining badiiy ifoda vositalarini to‘liq namoyon etishida hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi. Fortepiano

texnikasi rivojida qo‘l holati, mushaklarning erkinligi, harakat tezligi va muvozanatini topish ijro samaradorligini belgilovchi eng asosiy omillardan biridir.

Bugungi kunda fortepiano pedagogikasi nafaqat musiqiy tovushni ifodali ijro qilish, balki ijrochining anatomik fiziologik imkoniyatlarini to‘g‘ri yo‘naltirishni ham talab etadi. Qo‘l holatining tabiiyligi va harakatning yo‘nalishi pianistga tezlik, aniqlik va ifodaviylikni birlashtirish imkonini beradi. Shu bois, fortepiano texnikasida harakatni nazorat qilish, mushaklarni bo‘shashtirish va ritmik muvozanatni saqlash dolzarb masalalardan biri hisoblanadi.

Fortepiano ijrochiligi san‘atida texnik barkamollikni ta‘minlovchi eng asosiy omillardan biri — bu qo‘lning to‘g‘ri joylashuvi va harakatning tabiiyligi hisoblanadi. Har bir pianinochi uchun harakatning qulay, erkin va muvozanatli bo‘lishi ijro sifatini bevosita bog‘liq. Fortepiano texnikasida qo‘l holati deganda nafaqat barmoqlarning klaviaturadagi o‘rni, balki bilak, tirsak va yelka o‘rtasidagi koordinatsiya ham tushuniladi. To‘g‘ri holatda o‘tirish, bilakni yengil tutish, barmoqlarni mustahkam, ammo zo‘riqtirmasdan harakatlantirish pianinochiga texnik tezlikni tabiiy shaklda rivojlantirish imkonini beradi.

Fortepiano texnikasining tarixiy rivojlanish jarayonini tahlil qilish. Qo‘l holatining anatomik fiziologik asoslarini o‘rganish. Harakat tezligiga ta‘sir etuvchi omillarni aniqlash. Yevropa pianistlar (Deppe, Neuhaus, Taubman) texnikasida erkin harakat qonunlari bilan tanishish.

Fortepiano ijrochiligi tarixida qo‘l harakatiga oid qarashlar turlicha shakllangan. K. Cherni va F. Liszt davrida texnik mukammallik asosan barmoqlar mustaqilligi bilan bog‘langan bo‘lsa, Ludvig Deppe va G. Neuhaus qo‘lning tabiiy holati, bilakning erkinligi va og‘irlik tamoyilini oldinga surdilar. Deppe pianistning qo‘lini “yumshoq, ammo nazoratli” ushlab turishni, barmoqlarni mushak kuchi bilan emas, balki og‘irlik kuchi va impuls orqali harakatlantirishni tavsiya etgan. Bu yondashuv nafaqat charchoqni kamaytiradi, shuningdek tezlikni oshirishga ham yordam beradi.

Harakat tezligi pianistning koordinatsiyasi, mushak elastikligi va psixologik tayyorgarligi bilan chambarchas bog‘liq. Tezlikni rivojlantirish jarayonida ritmik bosqichlilik — avval sekin, so‘ngra asta tez sur‘atda ijro etish eng samarali usul hisoblanadi. Bunda mushaklarda ortiqcha taranglik paydo bo‘lmasligi kerak. Doroti Taubman maktabi harakat tezligini oshirish uchun “minimal kuch, maksimal nazorat” tamoyilini ishlab chiqqan.

Bugungi kunda pianistlar uchun texnik tayyorgarlik mashqlari majmua ko‘rinishga ega:

- Akkordlar va arpedjiolarda mushak muvozanatini saqlash;

- Oktava va trel mashqlarida qo‘l og‘irligini to‘g‘ri taqsimlash;
- Stakkato-legato almashinuvida barmoqlar elastikligini rivojlantirishda yordam beradi.

Harakatni nazorat qilish uchun video tahlil va raqamli metronomlardan foydalanish lozim. Bunday tizim qo‘l holati va tezlikni uyg‘unlashtirib, ijrochining barmoq harakatlarini rivojlantiradi. Zamonaviy fortepiano texnikasi shunchaki tez chalishni emas, balki harakatning sifatli va tabiiy boshqarilishini talab etadi. To‘g‘ri qo‘l holati va nazoratli harakat tezligi pianistning nafaqat texnik, balki badiiy imkoniyatlarini ham kengaytiradi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, fortepiano texnikasi ijrochidan aniqlik, erkinlik va tezlikning uyg‘unligini talab qiladi. Qo‘l holatining fiziologik to‘g‘riligini saqlagan pianistlar:

1. charchamasdan uzoq ijro etadi;
2. tezlikni barqaror ushlab turadi;
3. tovush sifatini yo‘qotmaydi.

Shunday qilib, fortepiano texnikasida erkinlik va tezlikning uyg‘unligi ijrochilik madaniyatining asosi hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Ahmedova, N. (2025). Zamonaviy innovatsion texnologiyalarning estrada tomoshalaridagi o‘rni. Mahalliy va xalqaro konferensiyalar platformasi, (2), 330-335.
2. Isroilova, X. (2023). O‘zbek folklorshunosligining rivojlanishida folklorshunos olimlarning qo‘shgan hissalar. Oriental Art and Culture, 4(3), 800-811.
3. Mo‘minova, L. R. (2023). Kommuna Ismoilova bastakorlar bilan hamkorlik an‘analari. Oriental Art and Culture, 4(2), 868-873.
4. Isroilova, X. (2023). Marosim va udumlarning nazariy xususiyatlari xususida. Oriental Art and Culture, 4(1), 622-625.
5. Xusanov, H. (2025). Yangi O‘zbekistonda milliy musiqa madaniyatining ahamiyati. Inter education & global study, (1), 503-510.
6. Sodiqov, I. (2025). San‘at oliygohlarida yosh rejissyorlarni kasbiy mahoratini va innovatsion kompetentligini rivojlantirish. Mahalliy va xalqaro konferensiyalar platformasi, (2), 336-341.
7. Mo‘minova, L. R. (2023). Results of focusing on art and culture in the new Uzbekistan. Экономика и социум, (10 (113)-2), 244-247.
8. Sodiqov, I. (2025). The social and political role and educational significance of public holidays in Uzbekistan. Western European Journal of Linguistics and Education, 3(03), 99-102.
9. Ahmedova, N. (2021). O‘zbekistonda estrada san‘atining rivojlanish tendensiyalari. Интернаука, (3-3), 40-41.
10. Rajabova, S. (2025). Ergash Masofayev rejissurasining o‘ziga xosligi. Mahalliy va xalqaro konferensiyalar platformasi, (2), 578-583.
11. Ahmedova, N. R. (2020). Estarada word art. Central Asian Problems of Modern Science and Education, 2020(1), 122-130.
12. Shavkatova, G. (2024). Stage expression of fairy tales in the school program in theaters of young audiences. European Journal of Arts, (3), 87-91.